

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Teze diplomové práce

**Česká republika v obchodě s lidmi:
příčiny, důsledky, prevence**

Bc. Hana Malá

Souhrn

Diplomová práce pojednává o problematice trestného činu obchodování s lidmi. Zaměřuje se především na vysvětlení pojmu obchodování s lidmi a jednotlivé trestné činy skryté pod tímto pojmem. Dále jsou v předkládané práci zachyceny příčiny a možné následky v souvislosti s obětí tohoto trestného činu a policejní praxí. Nedílnou součástí je i ucelený přehled prevence, která je dostupná v rámci České republiky. Výzkumná část práce se věnuje zjišťování charakteristických znaků pachatelů, z hlediska statistik, popisu situace v souvislosti se zjištěnými a objasněnými trestnými činy obchodování s lidmi ve sledovaném pětiletém období, srovnání meziročních stavů a dále informovaností studentů 4. Ročníků středních škol ve vztahu k předmětnému trestnému činu, kde data pro závěry o informovanosti byla získávána prostřednictvím průzkumu na základě písemného rozhovoru.

Klíčová slova: Obchod, trestný čin, oběť, pachatel, prevence, informace, zákon, pomoc

Úvod

Obchod s lidmi je celosvětovým fenoménem, který se postupem doby rozšiřuje a získává specifičtější obrysy ve spojitosti s pácháním jiné trestné činnosti. Často se hovoří o pojmu novodobé otroctví, jako přesnější definici procesu obchodu s lidmi. Pokud bychom obchod s lidmi porovnávali s otroctvím, jaké známe z dob minulých, jde o velice rozšířenou a ze své podstaty nebezpečnou činnost, jež je všeobecně podceňována. Již nejde o legální činnost, kde se s lidmi obchodovalo na základě smluv a jiných obchodních vztahů. V současnosti jde o vysoce latentní kriminální, trestnou činnost, kde neplatí obchodní pravidla. Největší nebezpečí spočívá v neomezeném počtu „otroků“, jež jsou na trhu, oproti dobám minulým, kdy zdroje otroků byly omezeny.

V současné době existuje více definic obchodu s lidmi, které se od sebe více, či méně liší, avšak nejde o odlišnosti podstaty chápání samotného obchodu s lidmi, vzhledem k tomu, že nejdůležitější pro správný přístup a řešení případů trestných činů obchodu s lidmi je právě jednotné chápání, včetně jednotného stanoviska k takovýmto případům.

Cíl a metodika

Cílem této práce je popsat problematiku fenoménu obchodování s lidmi v České republice, a to včetně legislativního rámce. Teoretická část diplomové práce si klade za cíl identifikaci oběti, včetně předpokládaných znaků, kterými je charakterizována. Prostřednictvím charakteristických znaků obětí dojde k vytyčení příčin, proč se lidé stávají oběťmi předmětných trestných činů. V závislosti na aktuální situaci již prokázaných obětí si autorka klade za cíl popsat následky trestného činu, působící na oběť, ve formě policejní práce důležité pro následující vyšetřování ze strany Policie České republiky. Na základě zmíněné identifikace dojde k popsání principů pomoci obětem a představení jednotlivých organizací, které pomoc poskytují, popřípadě zprostředkovávají prevenční programy. Cílem, v souvislosti s prevencí, je popsat typy prevencí a aktuální situaci v České republice.

Výzkumná část diplomové práce je orientována v první části na zjištění charakteristických znaků osoby pachatele, prostřednictvím získaných dat. Dále si autorka klade za cíl shrnout situaci na poli obchodu s lidmi v rozmezí pěti let, zda je tendence stále stejná v jednotlivých letech. Důležitou součástí je zjišťování dostupnosti informací v souvislosti s trestným činem obchodování s lidmi mezi studenty středních škol, zda je dostatečná a dá-li se rozšířit. Následně je zjištěn názor na danou problematiku prostřednictvím odborného pracovníka. V závěru diplomové práce je cílem shrnutí a možnost řešení informovanosti cílové skupiny, dle výsledků průzkumu, potažmo písemného rozhovoru, prostřednictvím vytvoření pomůcky ve dvou jazycích, určené nejen této cílové skupině.

V rámci metodiky zpracování diplomové práce bude využito studia dostupných zdrojů – literatury, relevantních statistik, informací zprostředkovaných podpůrnými organizacemi, informací získaných prostřednictvím Policie České republiky a jiných webových zdrojů. Teoretická část je zpracována na základě studia materiálů a analýz dané problematiky. Zjišťování znaků pachatelů je podmíněno využitím deskriptivní metody, stejně tak jako vývoj situace v jednotlivých letech, zkoumaného pětiletého období, včetně navazujícího srovnání. Průzkum v podobě zjištění informovanosti studentů bude zpracován pomocí písemných rozhovorů. Získání informací pro zpracování části „Vyjádření odborné veřejnosti“ bude zpracováno prostřednictvím rozhovorů s odborníkem. V závěru bude zpracována dvojjazyčná informační pomůcka.

Závěr a zhodnocení

Předkládaná diplomová práce si kladla, v teoretické části, za cíl objasnit podstatu pojmu obchodování s lidmi, který pod sebou skrývá více trestných činů. Tento cíl byl splněn, prostřednictvím studia dostupných literárních a webových zdrojů, jakož i studiem legislativy, která byla v souvislosti s tímto trestným činem taktéž přiblížena.

Byly objasněny příčiny procesu, jak se potenciální oběť může stát reálnou obětí, jaké jsou charakteristické rysy obětí a co lze předpokládat jako další kroky z hlediska následků v souvislosti s policejní praxí, která působí na oběti. V diplomové práci je také rozpracována prevence, včetně představení organizací, které obětem pomáhají.

Součástí výzkumné části diplomové práce byl statistický rozbor pachatelů, z hlediska demografických údajů, byl vyvozen závěr: Ve většině případů, kdy byl zjištěn pachatel, byla osoba pachatele identifikována jako muž, ve věku okolo 30 let, nejčastěji se základním vzděláním a v současné době evidován na Úřadu práce, ačkoliv škála pracovního zařazení pachatelů je opravdu široká. V malém procentu se jednalo o pachatele cizince. Z hlediska recidivy vyplynul závěr, že v souhrnu obou let byla u více jak třetiny zjištěných pachatelů zaznamenána recidiva.

V meziročním srovnání počtu zjištěných a objasněných trestných činů obchodování s lidmi byl učiněn závěr, který ukazuje, že nelze určit, zda je trend zpravidla klesající či stoupající. Vrcholem ve sledovaném období, v souvislosti s výskytem tohoto trestného činu, byl rok 2010 a 2012. V posledních letech došlo v této problematice k nepatrnému poklesu. Jednotlivé roky byly taktéž hodnoceny, dle rozložení do krajů. Výskyt se v nejvyšší míře objevil v Ústeckém kraji, dá se předpokládat, že tento stav souvisí s blízkostí státních hranic a s dobou minulou, kdy se v lokalitách Ústeckého kraje vyskytovala vysoká koncentrace trestných činů spojených s problematikou prostituce.

Na základě zjištěných informací týkajících se výskytu bylo uskutečněno průzkum, v podobě písemného rozhovoru, který se zaměřoval na informovanost studentů středních škol, jako jedné z možných cílových skupin tohoto trestného činu. Tito studenti jsou všichni součástí komunity Ústeckého kraje, který je nejvíce,

z hlediska pětiletého předchozího srovnání, postižen výskytem trestného činu obchodování s lidmi.

Součástí průzkumu byly otázky na samotný trestný čin, případné chování respondentů, jako pozorovatelů i jako potenciálních obětí. Důležitou otázkou byla i dosavadní osvěta dané skupiny mladých lidí. Výsledky nebyly, z hlediska informovanosti, zcela pozitivní. Celkem 63% všech dotázaných správně uvedlo, co za trestné činy se pod pojmem obchodování s lidmi skrývá. Co se týče schopnosti, rozpoznat obchodovanou osobu, v tomto bodě se vyskytovalo více názorů a popisů, které lze klasifikovat jako relevantní a použitelné, jež se shodují s dosavadní praxí. Procentuálně vyjádřeno, alespoň jeden z typických znaků obchodovaných osob uvedlo méně než 60% všech respondentů. Otázka na to, kam se vlastně obrátit ať už se bude jednat o pomoc jiné osobě či o pomoc vlastní, nedokázalo vůbec odpovědět více jak 20% dotázaných studentů. Poslední dotazovaná otázka soustředěná na informovanost z prevenčního hlediska ukázala, že 98% všech dotázaných se nesešlo s žádnou osvětovou akcí tohoto typu, ani nevidělo žádný informační materiál tohoto druhu.

Vzhledem ke skutečnosti, že studenti nevědí, na které instituce či organizace se obrátit v souvislosti s touto trestnou činností, byl vytvořen, v rámci této diplomové práce, informační materiál v podobě kartičky s nejdůležitějšími informacemi o trestném činu obchodování s lidmi. Tato pomůcka byla, spolu s výsledky písemných rozhovorů, poskytnuta pedagogům, kteří umožnili a byli nápomocni v procesu tvorby, řízení a průběhu průzkumu.

Pro dokreslení celkového pohledu na problematiku tématu, byla požádána o vyjádření organizace La Strada o.p.s. Z dané organizace vyjádření poskytla právnička Mgr. Simona Rudášová. Ta uvedla fakta o zvyšování tendence trestných činů obchodování s lidmi, spolu s vyšší objasněností. Dále pak poukázala na nehomogenost skupiny obětí zmíněných činů. Co se týče prevence, poukazuje magistra na existenci prevenčních programů, včetně v současné době probíhajícího projektu KOTEC, kde organizace La Strada funguje jako subdodavatel. Ačkoliv prevenční programy existují a fungují, nejsou plošné a orientované na všechny cílové skupiny. Z celkového pohledu České republiky je povědomí o tomto trestném činu, organizacích a postupech, jak se chránit, na velice nízké úrovni.

Vybrané zdroje

(z celkového počtu 37)

INTERPOL: *Types of human trafficking*. [online]. 2010 [cit. 2013-08-08]. Dostupné z: <http://www.interpol.int/Crime-areas/Trafficking-in-human-beings/Types-of-human-trafficking>

kpt. Ing. ZELENÁ Julie, Ph.D., *Vytěžování obětí obchodování s lidmi – „SCP boj proti obchodování s lidmi“, materiál určený ke školení policistů služby cizinecké policie*, zpracováno 8. 3. 2015.

KUCHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2005, 546 s. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-813-4.

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. Odbor bezpečnostní politiky: *Národní strategie boje proti obchodování s lidmi v České republice na období 2012 – 2015*. Praha, 2012.

Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/obchod-s-lidmi-dokumenty-924305.aspx>

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY:

Obchod s lidmi – popis situace v obchodu s lidmi. Dostupné z:

<http://www.mvcr.cz/clanek/obchod-s-lidmi-popis-situace-v-obchodu-s-lidmi-979350.aspx>

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY: *Obchod s lidmi – definice*.

Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/obchod-s-lidmi-definice.aspx>

RÁMCOVÉ ROZHODNUTÍ RADY ze dne 19. července 2002 o boji proti obchodování s lidmi. Dostupné z:

http://www.asimos.cz/admin/files/ramcove-rozhodnuti_boj-proti-obchodu-s-lidmi.pdf

SMĚRNICE EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY 2011/36/EU,

ze dne 5. dubna 2011.

Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:32011L0036>

TRESTNÍ ZÁKONÍK č. 40/2009 Sb.: Úplné znění. 2010. vyd. Praha: Sagit a.s., 2010. 256 s. ISBN 978-80-7208-762-4.